

Роман Жила

студент гр. ФФАМ-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Володимир Валігура

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Вплив трансфертного ціноутворення є важливою складовою ефективною політики корпоративного оподаткування і, безсумнівно, є податковим ризиком для розвинутих країн. Крім того, структура власності також є важливим фактором у виборі податкової політики. Загалом, державні підприємства повідомляють про менше ухилення від сплати податків, ніж недержавні, оскільки вони не мають афілійованих осіб.

Протягом останнього десятиліття більшість досліджень, які вивчали механізми податкового планування, вказували на цей процес як на ризик для національної податкової системи. Це пов'язано зі збільшенням обсягів виведення прибутків у країни з пільговим режимом оподаткування. Таким чином, податкове планування спрямоване на створення податкових стимулів для максимізації прибутку після сплати податків.

За даними Міністерства доходів і зборів України, розробка правил контролю за трансфертним ціноутворенням в Україні у 2013 році призвела до того, що лише у 2012 році 54% українського товарного експорту було експортовано через третіх осіб (переважно афілійованих осіб), а загальна вартість експорту за непрямыми контрактами досягла 260 мільярдів доларів США. Як наслідок, майже 30% українського товарного експорту залишилося за межами країни. Така ситуація не є унікальною. У всьому світі через такі схеми в офшори було виведено до 21 трлн дол. США [1].

Протягом 2021 р. контрольовані операції здійснювали понад 2,4 тис. суб'єктів господарювання. У 90% випадків підставою віднесення операцій до контрольованих був критерій пов'язаних осіб. Найпопулярнішим методом встановлення відповідності принципу «втягнутої руки» у 2021 р. був метод порівняльної неконтрольованої ціни, який застосовувався у 65% випадків. У 32% випадків ціна коригувалася за допомогою методу чистого прибутку, а у 3% – ціни перепродажу. Найбільша кількість контрольованих операцій у 2021 р. в розрізі банківських установ здійснювалась із резидентами Австрії (42%) та Франції (31%). Натомість в розрізі інших установ з резидентами Швейцарії (39%). За предметом операцій обсяги контрольованих операцій у 2021 р. найбільше стосувалися товарів (47%) та банківських послуг (40%). Щодо обсягу експорту товарів, то найбільший обсяг по контрольованих операціях припадав на металеві руди (14%), а по імпорту товарів на нафту (13%).

Разом із цим дані ДПС України [2] свідчать, що протягом 2015 – 2022 років 1014 платників (або 20% від загальної кількості, що звітують про контрольовані операції) подали 2,3 тис. декларацій (уточнюючих) з податку на прибуток, за наслідками яких добровільно збільшили фінансовий результат на 30,5 млрд грн.

Дані коригування вплинули на збільшення нарахувань з податку на прибуток у сумі понад 2,8 млрд грн та зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування на 10,7 млрд грн. Незважаючи на дію воєнного стану, протягом 2022 року платниками податків подано 0,4 тис. декларацій (уточнюючих), за результатами яких збільшено фінансовий результат на 4,9 млрд грн (або 30% від коригувань за 2020 – 2022 роки). Також за рахунок проведених коригувань з трансфертного ціноутворення та у зв'язку із внесенням змін до Податкового кодексу України, які почали діяти з 01.01.2021, платниками податків додатково сплачено 230 млн грн податку на репатріацію з доходів, які прирівнюються до «конструктивних дивідендів».

Таким чином ми доходимо до висновку, що трансфертне ціноутворення в Україні є вагомим інструментом зниження податкових зобов'язань платників податків. Відповідно, це зумовлює необхідність формування дієвих механізмів податкового контролю за його здійсненням. Проведений аналіз свідчить про зростання ефективності контрольних заходів з фіскальної позиції. Однак, в умовах дефіциту фінансових ресурсів, доцільно посилити заходи податкового контролю у сфері трансфертного ціноутворення.

Список використаних джерел:

1. Тищук Т., Іванов О. Державне регулювання трансфертного ціноутворення в Україні як засіб протидії впливу капіталу. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України: аналітична записка. 2012. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/739/>
2. Публічний звіт ДПС за 2022 рік / Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/657704.html>.